

38048

LAPPLAND

Dialekt- och folkminnesarkivet

Uppsala

Jukkasjärvi

1995-08-28

Ä R N S T R Ö M, Ruth, 1995

Några hågkomster från tiden som nomadlärarfru
i Lappland i början av 1940-talet

5 bl A4

Se även acc. nr 37920 Rolf Ärnström

Kopia från Institutet för språk och folkminnen. Acc.nr.38048.Rut Ärnström.Lappland.

Till
Dialekt- och Folkminnesarkivet
Upplala

ULMA 38048 Ruth Årnström 1995
LPL Jukkasjärvi

1.
 Några värdkomster från tiden som nomadlärares
 i Norrbotten i början av 1940-talet.

Ti, Rolf och jag (Ruth) bodde också i Uppsala
 och Rolf vikarierade som lärare såväl i som
 utanför Statens, själv arbetade jag på Sjö Söderbergs
 kontor. Sommaren 1942 blev Rolf, av insp.
 Calleberg, ^{erbjuden} en ord. tjänst som nomadlärare i
 Landeröarna. Ekström var tidigare tjänstgjort
 inom Kiruna kommun, var inte lärarna helt
 okända för honom. Men för mig, som ut-
 upplämnings var det hela mycket främmande,
 fast också spännande, och tjänsten vänta ju inte
 på tråd då heller, så vi tog chansen - tillslut!

För min del började det hela med, att jag fick följa
 med som hjälp och sälskap, när Rolf skulle tjänst-
 göra i en s.k. vistskola i Laimoviken vid Tornträsk
 (Till minnas, att det rörde sig om en 6-veckor)
 En något förlängd bröllopsresa s.a.s.!

Lovén Göran, lär, lämnades i Uppsala hos sin
 mamma och moster, så han var i gott förhållande.

Så reste vi då per tåg, med en massa packning,
 proviant m.m. myggolja inte att förglömma!
 till ~~Sten~~ ^{backen} norr om Kiruna f. s. b. med
 motorbåt över Tornträsk till Laimovikens
 lägerställe. Det var en helt fantastisk upp-
 levelse, med midnattskolen över den spegel-
 blanka sjön, och alla skyhöga fjäll, som jag
 aldrig sett "på riktigt" för. Vi drogade upp
 ett stycke efter fjällsluttningen och inkallade
 oss i lägerkåten. Där fanns det, som väl var

2.

en gammal järnspis, för värme och matlagning, så vi slapp köken från en öppen eld mitt på golvet, som ju annars är (var) den vanliga värmekällan hos nomaderna.

Efter någon dag körjade Rolf undervisningen i den inbill-liggande skolkötan, och jag fick ägna mig åt ett "dagdivariv" - Sköta husvärdet, som ju inte var särskilt vidlyftigt, städa d. s. s. byta ljörkriset på golvet, skriva brev, lämna och hämta post i en gård - Gaupsen vid sjön, telefonera där någon gång, läsa, hand-arbeta d. s. s. Längre fram på höstommar kunde jag plocka svamp och bär bl. a. massor med lingon. Vid några tillfällen gick jag några km till en gammal - Lattuvuoma, där en man Stöckel (som tror jag riktigt, han kan ha hamnat där minns jag inte) som som helst hade han ett litet lager av speci-
kiser till salu, så vi kunde komplettera matförrådet. Mjölk fick vi köpa hos Gaups - fjälsbornas mjölk var god och fet, getarnas däremot var litet för från tyckte vi.

En torsdag tog vi en långpromenad och besökte en kollega till Rolf, som bodde solo i en annan vistskola - Tuoskojauva.

Hanna - Vilma Lindvall från Torndalen, blev jag närmare bekant, och god vän, med, när vi så småningom flyttade till Lanna saara, där hon också tjänstgjorde vid nomadskolan.

- Ja, så tog den "luminen" slut, nomadbarnen hade ju en särskild uppdelning av läsåret, beroende på kvinnans och därmed föräldrarnas flyttningar.

Vi for åter till Uppsala, där Göran hade lärt sig att gå, och i Östjan ställde sig litet oräddade till sina föräldrar, men snart nog fann sig i att bli ombrämad!

3.

På kontösten - 43, var det dags att flytta till Norrbotten på allvar. Första vintern fick vi bo i ett rum + kök (stora!) på övervåningen till den gamla normadskolan (Nybyggda pågick snulletid.) Där var det dragigt och kallt så att väntat frös i hinkarna trots att vi eldade praktiskt taget dygnet runt i köksspisen och i en öppen spis i rummet. Elström fanns, men f. ö. inga bekrämligheter, men flera gånger om dagen, efter skolans slut kom piggygda lapppojkar och frågade: "Behöver funn ved?" eller "Behöver funn väten?" Och det behövde ju "funn" oftast, och så kunde det bli någon kaka eller liten slant som belöning.

Veckans höjdpunkter var när postdeligeväsen kom månd., onsd., fred., och man fick gå till vänliga parnt Tääljärvi (som alltid kommunderade väderleken) och hämta U. V. T. och sv. annan post.

Likar så varon beställda per telefon från Vittangi.

Nästa vinter fick alla flytta in i nybyggda lokaler: lärarna i ett alldeles modernt (för den tiden) hus med badrum, v.c., värmeledning m.m., fantastisk! Skolhemmet, där alla elever med föreståndarinnorna och övrig personal ^(badde) och skollokaler var också splittra nya. Vid invigningen deltog massor av inbjudna gäster bl. a. biskop Jonzon med fru. Biskopen blev f. ö. hastigt sjuk och måste hämtas med helikopter för transport till lasarettet i Luleå, där han så småningom tillfrisknade. Stor sensation första gången en helikopter landade på Älven i Lanna vaara!

Så återgick vi till vardagsleken igen. Skolan nu kom ju ofta på besök, även om det var slut på

4.

ved- och vattenbärningen. Nu var det för att leka med Förar
och hans leksaker, och det gick ganska livligt till Iland.
Vi hade även en hel del andra gäster i vårt hem och
det var ju roligt. Värskilt när det kom svensktalande
eftersom vi var dåliga på lappiska och finska.

"Goddag, tokk och odjō," var ungefär mitt ord för det,
Rolf kunde något mera. - Iland kunde det vara
knapigt, att få till något att bjuda gästerna på,
mycket var ju ransonerat under kriget, men vi
klarade oss bra, fick och bytte till oss en del kuponger.
Runköttet var ju inte ransonerat, inte heller fisker.
Kriget ja, det rasade ju i både öst och väst,
och Rolf hade varit inkallad ett otal gånger
särskilt i början av 40-talet, men just nu fick
vi leva i fud i vår lilla avkrok vid vägnas slut.
Förutom mina sysslor i hemmet - det kom så små-
ningom en liten syster, Anna-Lena, till Förar
f. ö. född i Uppsala, Ötog jag mig att sköta
bokföreläsningen för skolan - skolhemmet.
Men i stort sett förde jag en "lyxfulltillvaro",
hade t. o. m. en flicka som såg efter barnen
om jag ville ut och åka skidor fram på vår-
vintern. Sådana sysselsättningar kunde minsann
inte kvinnorna i byn ägna sig åt, de hade fullt
arbete med att sköta sina stora familjer +
husdjuren.

Måste berättat lite om den vackra lilla
kyrkan, som finns i byn. "Prinsessan Eugénies
minneskyrka". Några välbeställda, ideella personer
med Prius:an E. J. Spetsen bildade en församling:
(dotter t. Oskar d. 11e) "Lappska missionsvännen",
som samlade ihop medel till denna kyrka.

5.

Där hölls inga regelbundna gudstjänster, men några gånger om året vid s.k. storhelger - Trettonhelgen - var en sådan - invaderades även av lappar och lestadionpredikante. Då pågick möten i kyrkan många timmar i flera dagar. Vigsler och barn dop förväntades på löpande band (om man får uttrycka sig så som värdigt) av en diktad präst från Jukkasjärvi, som f.ö. invaderades hos oss. Jordfästningar däremot fick anstå till Mikaelihelgen när fjällen gått något så när ur lundran.

Ja, det var litet om tus livet kunde gestalta sig i Lammavaara på 40-talet.

Så småningom drog vi oss söderut och hamnade via din bekvägar i Tärnaby, för att slutligen stanna i Estuvåla, där vi nu, efter dryga 40 år känner oss som "infädingar".

Hoppas nu, att skriften går att tyda - planvade att skriva rent det hela på maskin, men den lit som ägarin, har drabbats av din, ålderskrämpor.

Med vänliga hälsningar
f.d. nomadläraren Ruth Ärnström